

Τετάρτη, 22 Μαΐου 2013

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

A1. Μία από τις βασικές γραμματολογικές επιδράσεις που δέχθηκε ο Διονύσιος Σολωμός για τη σύνθεση του «Κρητικού» ήταν αυτή του Ευρωπαϊκού Ρομαντισμού που διακρίνεται για την προβολή του μεταφυσικού στοιχείου, την αγάπη για την πατρίδα και την εξιδανίκευση του έρωτα. Πιο συγκεκριμένα, μέσα στον «Κρητικό» προβάλλεται ιδιαίτερα το υπερφυσικό, το μυστηριώδες, το ασαφές και συγκεχυμένο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι στίχοι 23-24 όπου γίνεται αναφορά στο γλυκύτατο ήχο, που δεν αποτελεί έναν απλό ήχο ή μια τυχαία φωνή, αλλά μουσικό ήχο, μελωδικό, έντονα σαγηνευτικό, του οποίου την προέλευση και τα χαρακτηριστικά προσπαθεί να προσεγγίσει.

[Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν και οι στίχοι 44-49].

Μέσα στο πλαίσιο της επίδρασης από τον Ευρωπαϊκό Ρομαντισμό εντάσσεται και η αγάπη για την πατρίδα, την ιδιαίτερη πατρίδα του ήρωα, την Κρήτη. Κάτι τέτοιο διαφαίνεται στους στίχους 35-42, στην τρίτη αποφαιτική παρομοίωση, με την οποία ο Κρητικός προσπαθεί να προσδιορίσει τον ήχο. Στο χωρίο αυτό λοιπόν γίνεται αναφορά στη Κρήτη και συγκεκριμένα στον Ψηλορείτη, όπου ανέβαινε συχνά ο Κρητικός προκειμένου να ξεχαστεί λίγο από τις συνθήκες του πολέμου, εκφράζοντας παράλληλα την αγάπη του για την πατρίδα και την ελευθερία.

[Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν και οι στίχοι 29-34, όπου πάλι γίνεται έμμεση αναφορά στην πατρίδα του, την Κρήτη μέσω του Κρητικού αηδονιού].

Τέλος, βασικό γνώρισμα του ρομαντισμού είναι και η εξιδανίκευση του έρωτα, όπως διαφαίνεται στο στίχο 50, όπου παραλληλίζεται ο Έρωτας και ο Χάρος, δύο αντίθετες δυνάμεις που καθορίζουν τη ζωή του ανθρώπου. Μάλιστα αυτός ο έρωτας όπως φαίνεται στους δύο τελευταίους στίχους (57-58) είναι τραγικός και ανεκπλήρωτος.

B1. Ο Δ. Σολωμός ως βασικός εκπρόσωπος και εκφραστής της Επτανησιακής Σχολής είναι φυσικό να χρησιμοποιεί μέσα στο ποίημα του τα βασικά θεματικά μοτίβα: πατρίδα, θρησκεία, φύση, γυναίκα – έρωτας. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι ιδιαίτερα εμφανής ή επιμονή του ποιητή να χρησιμοποιεί εικόνες από τον κόσμο της φύσης.

Αρχικά, στους στίχους 23-28 (πρώτη από τις τρεις αποφαιτικές παρομοιώσεις με τις οποίες ο Κρητικός προσπαθεί να προσδιορίσει το ποιόν του ήχου) αναφέρεται ότι η μελωδία δε μοιάζει με φωνή κοριτσιού που τραγουδά τον κρυφό της έρωτα την ώρα

του δειλινού και το τραγούδι της το απευθύνει στη φύση, διότι η φύση ολόκληρη ανταποκρίνεται με συγκίνηση στη φωνή της ερωτευμένης κόρης. Δηλαδή ο αφηγητής παρουσιάζει το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού μέσα σε ένα ειδυλλιακό περιβάλλον, με μια πλούσια εικόνα και με σχήματα λόγου που αποπνέουν υψηλό λυρισμό. Έτσι, η εικόνα έχει:

α. οπτικά στοιχεία(δάση-δέντρο, άσπρο, νερά)

β. οσφρητικά (λουλούδι)

γ. κινητικά (ανοίγει, λυγάει)

και όλα αυτά μαζί διαμορφώνουν μια υποβλητική ατμόσφαιρα (ανατολή σελήνης, θολά νερά , ώρα δειλινού).

Από την άλλη, στους στίχους 35-43 (όπου καταγράφεται η τρίτη αποφαιτική παρομοίωση) αναφέρεται ότι η μελωδία δε μοιάζει με τον ήχο από το φιαμπόλι μέσα στη πάμφωτη ημέρα που άκουγε στις ψηλές κορφές του Ψηλορείτη, όπου ανέβαινε συχνά κατά τη διάρκεια της ημέρας και μάλιστα, καταμεσήμερο (άστρο ουρανού μεσουρανίς να λάμπει), όταν σύσσωμη η φύση (βουνά - πέλαγα - κάμποι) έμοιαζε σαν να γελούσε κάτω από το δυνατό φως του ήλιου. Και στην περίπτωση αυτή η εικόνα απαρτίζεται από οπτικά στοιχεία (Ψηλορείτης, ήλιος, βουνά, πέλαγα, κάμπος).

Σε γενικές γραμμές, μέσα από τις φυσικές αυτές εικόνες το κείμενο κερδίζει σε αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα και είναι μέσα στο πλαίσιο της επίδρασης που δέχθηκε ο Σολωμός κατά τη σύνθεση του «Κρητικού» από την Επτανησιακή Σχολή (μοτίβο φύσης) και από τον Ευρωπαϊκό Ρομαντισμό (κυρίαρχο το φυσικό τοπίο που απεικονίζει την ψυχική διάθεση του ήρωα. Τέλος, και οι δύο αυτές φυσικές εικόνες (αποφατικές παρομοιώσεις) εντάσσονται στο πλαίσιο της προσπάθειας του Κρητικού να αποσαφηνίσει την ποσότητα του γλυκύτατου ήχου.

Β2. Ο «Κρητικός» στην προσπάθεια του να προσεγγίσει το γλυκύτατο ήχο καταφεύγει σε τρεις αποφαιτικές παρομοιώσεις προκειμένου να αποκλείσει με τι δε μοιάζει αυτός ο ήχος. Έτσι λοιπόν στους στίχους 29-34 (β' αποφαιτική παρομοίωση) όπου αναφέρεται ότι ο ήχος δε μοιάζει με το γλυκό κελάηδημα του κρητικού αηδονιού, ο ποιητής καταφεύγει στη χρήση διαφόρων εκφραστικών μέσων για να παρουσιάσει με τρόπο ανάγλυφο και παραστατικό τη σκέψη του. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά χρησιμοποιεί:

α) Μεταφορές: σέρνει τη λαλιά του (στ.29), έλιωσαν τα αστέρια (ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα, άμεσο/ οικείο ύφος, σαφήνεια, δικαιολογώντας το μαγευτικό κελάηδημα του αηδονιού).

β) Προσωποποίηση: πρόβαλε η αυγή και ακούει (στ.33-34) (ζωντάνια, παραστατικότητα, υπερτονισμός, έμφαση, προσωποποιώντας την αυγή και δίνοντας της ανθρώπινη συμπεριφορά)

γ) Χιαστό: η θάλασσα πολύ μακριά, πολύ μακριά η πεδιάδα (στ.32) (έμφαση, επιτονισμός, ολοκλήρωση νοήματος, νοηματική αυτοτέλεια.)

δ) Υπερβολή: Και αντιβουίζει ολονυχτίς... πεδιάδα (στ.31-32: το τραγούδι του αηδονιού αντιβουίζει σε μεγάλη απόσταση, τονίζοντας την καθολική επίδραση και επενέργεια του ήχου).

ε) Οπτική εικόνα: άγριος βράχος, πεδιάδα, αστέρια (αμεσότητα, παραστατικότητα, σαφήνεια, ενέργεια)

στ) Ακουστική εικόνα: λαλιά, αντιβουίζει (αμεσότητα, παραστατικότητα).

Γ1. Η φεγγαροντυμένη έχει φύγει, σταμάτησε και ο ήχος, οπότε ο ναυαγός Κρητικός στρέφει το ενδιαφέρον του και πάλι στη σωτηρία της αγαπημένης του. Από το σημείο αυτό μέχρι τη στιγμή που φτάνει στη στεριά παρατηρείται αφηγηματικό κενό ` δε μας πληροφορεί ο αφηγητής τι ακριβώς συνέβη σε αυτό το χρονικό διάστημα, προφανώς επειδή δεν υπάρχει τίποτε σημαντικό και ενδιαφέρον. Ο ναυαγός φτάνει στη στεριά, όπου αποθέτει την κόρη και μάλιστα με χαρά, επειδή κατάφερε να την πάει σε ασφαλές μέρος σώα (προσδίδει παραστατικότητα με τη χρήση των δραματικών ενεστώτων: φθάνω - απιθώνω). Είναι χαρακτηριστικό ότι ο αφηγητής δίνει σημασία στη σωτηρία της αγαπημένης του και αυτό τονίζεται ιδιαίτερα από τη χρήση του ρήματος φθάνω ως μεταβατικό: *φθάνω στο γιαλό την αρραβωνιασμένη*. Ωστόσο, μετά τη χαρά, με μια έντονη αντίθεση (*χαρά - πεθαμένη*) έρχεται αιφνιδιαστική η ανατροπή, καθώς η αγαπημένη ήταν νεκρή και επομένως πήγε στα χαμένα όλη η προσπάθεια για τη σωτηρία της. Έτσι, μετά το ξεκλήρισμα της οικογένειας του, ο Κρητικός χάνει και την αγαπημένη του, με αποτέλεσμα να μείνει έρημος στο κόσμο, χωρίς οικογένεια , χωρίς αγαπημένα πρόσωπα και χωρίς πατρίδα.

Δ1. Επιχειρώντας μια συγκριτική εξέταση ως προς το περιεχόμενο ανάμεσα στον Κρητικό του Δ. Σολωμού και στη νουβέλα τον Ν. Λαπαθιώτη «Κάπου περνούσε μια φωνή», διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχουν κάποιες ομοιότητες / αναλογίες, αλλά και διαφορές. Πιο συγκεκριμένα,

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ:

α) δάσος μεγάλο με άγνωστα αλλόκοτα λουλούδια (δάσος στην α' αποφαιτική παρομοίωση).

β) ακούστηκε και εξαπλώθηκε μια σιγανή μελωδία σαν χορωδία.

γ) Κυριαρχία μελωδίας που σκόρπισε τις άλλες και κυριάρχησε σε γη - ουρανό (γλυκύτατος ήχος).

δ) Κυριαρχία μελωδίας σε νου και καρδιά (όπως στον Κρητικό, στ.54-55)

ε) Απότομη παύση του ήχου και στις δύο περιπτώσεις.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ:

α) Σολωμός: όραμα - οπτασία - ψευδαίσθηση

Λαπαθιώτης: όνειρο - ύπνος

β) Σολωμός: μέσα στο πέλαγος

Λαπαθιώτης: στο σπίτι τα ξημερώματα

γ) Σολωμός: τόπος (πέλαγος)

Λαπαθιώτης: δάσος (γαλανό μεγάλο δάσος, λουλούδια αλλόκοτα, πρασινάδα)

δ) Σολωμός: απροσδιόριστος, ανεκδιήγητος ήχος, όχι λόγια, χωρίς αντίλαλο

Λαπαθιώτης: γνώριμες φωνές (γνωστός, οικείος, φωνή του Σωτήρη)

ε) Σολωμός: κεντρικό πρόσωπο ο Κρητικός (άνδρας)

Λαπαθιώτης: κεντρικό πρόσωπο η Ρηνούλα (γυναίκα).